

Procena organizacionih kapaciteta mreže

ROMSKA ŽENSKA MREŽA REPUBLIKE SRBIJE

Redovna skupština Romske
ženske mreže Republike Srbije,
Novi Sad, april 2021

Naručilac: ACT

Izvršilac: Trag fondacija

Januar, 2022

SADRŽAJ

- 01** Sažetak
- 02** O proceni
 - Cilj
 - Metod
- 04** Lična karta mreže
- 05** Odnosi u mreži
- 08** Zdravlje mreže
- 12** Rezultati mreže
- 15** Zaključak

SAŽETAK

Uvod

U okviru projekta "Zajedno za aktivno građansko društvo - ACT" koji sprovode nevladina organizacija HELVETAS Swiss Intercooperation i Udruženje građana za demokratiju i građansko obrazovanje „Građanske inicijative“, a koji je podržala Vlada Švajcarske, kroz Švajcarsku agenciju za razvoj i saradnju (SDC) procenjena su tri aspekta funkcionisanja Romske ženske mreže Republike Srbije (RŽM): odnosi u mreži (članstvo i struktura), zdravlje mreže (resursi, infrastruktura i kapaciteti) i rezultati mreže (ishodi delovanja i uticaj). Na osnovu rezultata procene mreža će dobiti preporuke i sredstva za unapređenje rada.

Metod

Od 37 članica mreže, 17 članica popunilo je upitnik dizajniran za članice mreža, predsednica Upravnog odbora mreže popunila je upitnik dizajniran za rukovodstvo mreže i sa predstavnicama dve organizacije članice sprovedeni su jednosatni intervjui. Rezultati procene dobijeni su triangulacijom podataka iz dokumenata i internet prezentacije RŽM, obe vrste upitnika, intervjua i izveštaja o radu na ACT projektu dostupnim Trag fondaciji.

Rezultati i preporuke po oblastima procene

• Odnosi u mreži

Članice su sa različitih teritorija Srbije i različitih kapaciteta i staža u mreži. Odnosi u mreži su formalno definisani procedurama i strukturom kojima su sve članice zadovoljne, ali dominantno su uređeni neformalnim odnosima moći koji proističu iz iskustva članica osnivačica i njihovih dugotrajnih institucionalnih pamćenja (o procesima i kontaktima u nevladinom i javnom sektoru). Kako su do sada članice najradije učestvovala u različitim obukama koje je organizovala mreža, potrebno je organizovati češće obuke u formatima koji mogu da intenziviraju odnose među manje aktivnim članicama i osnaže ih da zajednički pokreću inicijative u ime mreže.

• Zdravlje mreže

Drugi ocenjeni aspekt rada mreže, Zdravlje, najbolji je ocenjeni aspekt mreže. Celokupna infrastruktura - neformalni tip mreže, procedure, donošenje odluka, koordinisanje mreže - odgovara članicama mreže. S obzirom na to da je potreba za mrežom velika od strane članica i da članice visoko vrednuju različite dobrobiti koje dobijaju članstvom u mreži, a materijalne naknadne da sudelovanje u mreži su male - može se zaključiti da je mreža autentična i da opstaje zahvaljujući volonterizmu članica koje imaju deljeni identitet i jasni zajednički cilj.

• Rezultati mreže

Ishodima zagovaranja na nacionalnom nivou i uticaja na Romkinje i romsku zajednicu članice su zadovoljne, ali ih navode iz sopstvenog utiska. RŽM je prepoznata od strane međunarodnih i domaćih donatora kao i kod donosilaca i donositeljki odluka, ali informacija o tome nema dovoljno ili ih nije lako naći na internetu. Kako bi se širio dobar glas kroz romsku i širu zajednicu o konkretnim uspesima RŽM, potrebno je potkrepljenje u vidu zapisnika, kvalitetnih izveštaja i kao i zapisivanju institucionalnog pamćenja mreže.

O PROCENI

Cilj

Procena organizacionih kapaciteta mreže koncipirana je tako da obuhvati sve aspekte funkcionisanja Romske ženske mreže (u daljem tekstu: RŽM) i da celovitu sliku o njenim kapacitetima za ostvarivanje ciljeva mreže. Rezultati i preporuke biće najpre iskorišćeni u okviru projekta "Zajedno za aktivno građansko društvo - ACT" radi osmišljavanja odgovarajuće intervencije, u vidu mentorske podrške ili treninga, za rad na nekom od aspekata funkcionisanja mreže gde postoji prostor za unapređenje.

Metod

U proceni kapaciteta korišćen je okvir The State of Network Evaluation koju su razvili Network Impact i Center for Evaluation Innovation. Procenjivana su tri aspekta funkcionisanja mreže:

- Odnosi u mreži (članstvo i struktura),
- Zdravlje mreže (resursi, infrastruktura i prednosti umrežavanja),
- Rezultati mreže (ishodi delovanja i uticaj).

Procena za sva tri aspekta dobijena je triangulacijom podataka iz četiri vrste izvora. Podaci su prikupljeni tokom leta 2021. godine, a analiza je sprovedena u januaru 2022.

Izvori

Dostupna građa

Prvi izvor činila je dostupna pisana građa o RŽM: internet prezentacija, dokumenta mreže i dokumenta o radu na ACT projektu dostupna Trag fondaciji (predlog projekta, plan kampanje javnog zagovaranja, prisutnost na treninzima i mentorskim sastancima).

Upitnik za članice mreže

Svih 55 pitanja upitnika dizajniranog za potrebe članica se mogu pročitati na [linku](#). Popunjavanje je putem interneta i organizacijama su bila ponuđena i dva termina za vođeno popunjavanje. Upitnik je popunilo okvirno polovina, 17, članica (Savez udruženja Roma zapadne Srbije, Organizacija Sastipe Vranje, Uspesne žene Kostolca, Udruzenje Romkinja Amarilis iz Novog Sada, Udruzenje Romkinja NADA, Udruzenje „Most 014“, Romski centar za zene i decu Daje, UG Ternipe, Romsko udruzenje "Bela Romkinja "Novi Sad, Romska zenska Inicijativa Zabalj, Udruzenje Roma" 21 JELENA", LE-RO, Integrativni global centar, Centar za inkluziju Roma, "Romkinje sa sela", BIBIJA romski zenski centar, Dečiji centar Mali Princ). Članice koje su popunile upitnik imaju različitu dužinu „staža“ u RŽM. Neke su učlanjene od osnivanja 2005, druge tek 2020. godine, kao i u svim periodima u međuvremenu. Ipak, uzorak nije reprezentativan i podaci se ne mogu generalizovati na celu mrežu. Štaviše, motivacija određenih članica da popune upitnik i spremnost da se izdvoji u proseku 45 minuta za popunjavanje možda su već sistematski zakrivljene slike dobijene upitnikom u odnosu na čitavu mrežu. Dakle, preporuke proizašle iz rezultata mogle bi izgledati drugačije da je drugih 50% članica mreže popunilo upitnik. U svakom slučaju, nereprezentativnost nije prepreka za tumačenje rezultata zbog toga što mišljenje svake članice treba uzeti u razmatranje.

Upitnik za rukovodstvo mreže

Upitnik je, takođe, popunjavan preko interneta i popunila ga je Ana Saćipović, predsednica upravnog odbora RŽM i odgovorno lice na projektu podržanom na ACT programu. Svih 70 pitanja se mogu pročitati na [linku](#).

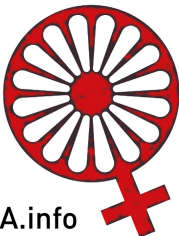

Intervjui sa članicama

Intervju je obavljen sa predstavnicama dve organizacije članice koje nisu prethodno popunile upitnik: Slavicom Vasić iz Romskog ženskog centra "Bibija" i Sofkom Vasiljković iz Saveza udruženja Roma Zapadne Srbije. Intervjui su sprovedeni nakon analize dostupne građe i analize upitnika kako bi se zajednički interpretirali podaci iz analize sa članicama tokom intervjuja. Agenda intervjuja se može naći na [linku](#).

Postupak analize

Osnovu narativa čine odgovori iz upitnika za članice i oba intervjuja članica i informacije iz dokumenata i internet prezentacije RŽM, koji su komparativno analizirani sa odgovorima iz upitnika za rukovodstvo mreže. Svaka informacija dobijena iz četiri tehnike kategorisana je kao odgovor na pitanja koja procenjuju svaki od tri aspekta funkcionisanja mreže (odnosi, zdravlje ili rezultati; [The State of Network Evaluation](#), stranica 7). Rezultati su pretočeni u preporuke.

LIČNA KARTA MREŽE

Puno ime	Romska ženska mreža Republike Srbije
Oblast delovanja	Ostvarivanje ženskih ljudskih prava Romkinja
Nivo delovanja	Nacionalni
Pravni status	Neformalna
Internet prezentacija	Sajt: http://mrza.info/ Facebook: https://www.facebook.com/romskazenskamrezars/
Broj članica	37
Lista članica	Nepotpuna lista na sajtu
Dostupna dokumenta (statut, pravilnici i procedure)	<ul style="list-style-type: none">• Etički kodeks RŽM• Platforma mreže organizacija i inicijativa građanskog društva za zaštitu i afirmaciju prava Romkinja u Srbiji – RŽM• Pravilnik o radu Romske ženske mreže• Strateški plan za 2016-2020
Godina formiranja	2005
Istorijat (delom preuzet sa sajta)	U decembru 2004 u organizaciji Romskog ženskog centra Bibija u Beogradu održan je osnivački sastanak RŽM, nakon čega su 14 aktivistkinja romskih ženskih organizacija i romskih organizacija koje imaju ženske programe, izradile okviran strateški plan za rad RŽM i načine za međusobnu podršku u uključivanju Romkinja u Dekadu inkluzije Roma. Neke od organizacija osnivačica RŽM više nisu aktivne, a neke su promenile naziv i strukturu, ali broj članica stalno raste sa novim aktivistkinjama koje se priključuju mreži u zalaganju da se rodne i manjinske teme nađu na političkoj agendi. Članice mreža se kroz različite zajedničke projekte bore za sistemska rešenja problema sa kojima se Romkinje suočavaju.
Vizuelni identitet mreže:	 MRZA.info

ODNOSI U MREŽI

Članstvo

- Ko učestvuje i u kojim ulogama u radu mreže?

Članstvo ove neformalne mreže trenutno obuhvata 37 organizacija. U okviru Romske ženske mreže postoje i pod-mreže koje obuhvataju aktivistkinje u regionu: Ženska romska mreža Vojvodine, Mreža Banata, mreža aktivistkinja južne Srbije „Zajedno možemo“ i Romkinje Beograda. Prema rečima članice: **"Osnovni zadatak prilikom formiranja neformalne mreže bio je da obuhvatimo što veći broj žena odnosno broj organizacija - kada kažem „što veći“ mislim pritom i na kvalitativno a ne samo kvantitativno - mislim i na teritoriju, na pokrivenost cele teritorije Srbije i uključivanje mladih"**. Za članstvo u mreži: "Javljaju se nove ženske romske organizacije koje žele da se učlane i nama je bitno da mreža raste. Naravno da uvek postoje organizacije koje imaju malo jače kapacitete pa ponesu teret mreže, ali nam je bitno da se mreža širi. Ne bi bilo loše da nas ima i 100, bilo bi OK da postoji toliko romskih ženskih organizacija koje rade i koje pokušavaju da poprave položaj Romkinja." Jedna od članica primećuje: "Što se tiče pokrivenosti, dosta ih je u Vojvodini, dosta ih je beogradski okrug, dosta ima na jugu zahvaljujući devojka koje su bile vredne i to uradile, a na delu Zapadne Srbije, nažalost, nemamo iako je ovde veliki broj Roma, ali nemamo te organizacije koje bi bile... imamo sada jednu iz Valjeva i baš sam se obradovala, a Loznicu nemamo".

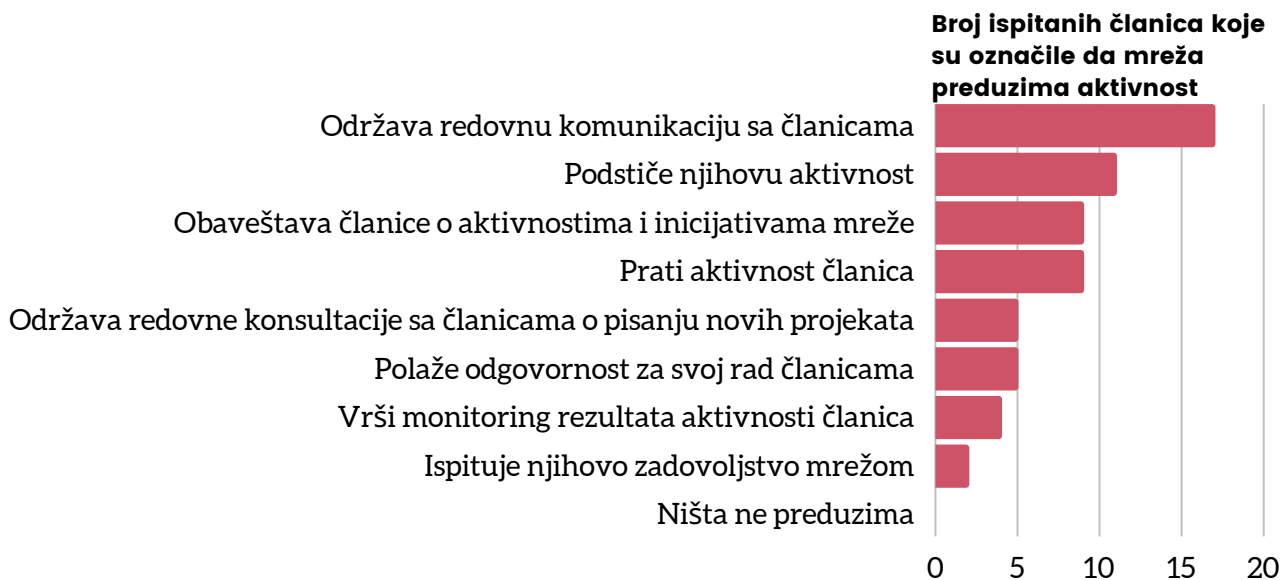
- Kako su članice mreže međusobno povezane?

Mreža funkcioniše kao platforma koja omogućava međusobnu podršku u radu svojih članica i otvara prilike za saradnju. Kako navodi jedna od članica:

"Naša organizacija veoma retko radi samostalne projekte, uvek gledamo da uključimo bar još četiri-pet organizacija iz mreže"

Nastavlja: "To sve zavisi od njihovih interesovanja, od njihovih kapaciteta, od projekta koji sprovodimo, ali uvek se trudimo da budu uključene žene iz mreže u projekte koje radimo. To nije projekat mreže, to je projekat naše organizacije, ali mi uključujemo organizacije iz drugih gradova." Trenutno se za rad na ACT projektu uključilo čak 15 članica. Još jedan aspekt platforme RŽM je posvećen rad na jačanju romskog ženskog pokreta, štaviše, kroz jedan od projekata **"imali smo zadatak da pomažemo drugim organizacijama da se otvore i već smo počeli polako da uvlačimo devojke u celu ovu priču. Ja mislim da je to jedna od lepih aktivnosti i na teritoriji gde nemamo dovoljno organizacija, gde nemamo pokrivenost da bi to trebalo možda ponovo nešto slično započeti, aktivirati i taj deo."**

Kako je umrežavanje i međusobna podrška okosnica postojanja, 40% ispitanih članica smatra da bi u mreži trebalo da se pojačaju postojeće i preduzimaju i druge aktivnosti na jačanju odnosa među članicama kako bi se iznivelisale razlike između članica koje su kraće i duže u mreži: **"Mi se između sebe poznajemo, ali možda nas neko dovoljno ne poznaje i ima nekog strahopoštovanja pa se ne bi javio da ne bi bio dosadan. Jednostavno taj neki vid možda komunikacije još da se desi."**

Članice predlažu i: upućivanje na donatore, više komunikacije i sastanaka, više mrežnih projekata, uključivanje više članica u rad jer su neke pasivne. Predsednica UO, takođe, smatra i da je potrebno **"raditi na što većem angažovanju članica kroz obezbeđivanje većeg broja mrežnih projekata, kako bi se uključio veći broj organizacija u njihovu realizaciju, što bi dovelo da se osete da su deo mreže, ravnopravno, odgovorno, uvaženo i dovelo do mogućnosti organizacijskog razvoja"**. Osim toga, smatra da bi trebalo organizovati češće sastanke cele mreže i povećati brigu među članicama.

- **Da li su u mreži organizacije koje imaju kapacitete (iskustvo, veštine, kontakti) da ostvare ciljeve mreže?**

Uspešnost u sprovođenju aktivnosti je umerenom visoko, pa tako samo trećina ispitanih članica smatra da je tokom sprovođenja aktivnosti bilo teškoća, a kao razloge vide nedovoljnu aktivnost svih članica, nepoznavanje jezika i tehnologije, nepoznavanje finansijskog menadžmenta projekta, nerazumevanje okoline i probleme sa institucijama. Većina članica smatra da su za rad mreže najkorisnije vrste podrške usmerene na razvoj kapaciteta, pa tek onda finansiranje delovanja, što opravdava podršku koju je mreža nedavno dobila: "Preko OAK i Trag fondacije dobile smo institucionalni grant za jačanje koordinacije mreže, ljudskih resursa (seminar za pisanje predloga projekta,) seminar po izboru i potrebi mreže, sastanke UO, Skupštine i zajedničke aktivnosti kojima postizemo strateške ciljeve mreže." Predsednica UO ističe da je potrebno ponavljati ključne obuke zbog toga što se mreža neprestano širi. Kroz dubinske intervjuje sagledane su razlike u iskustvu i veštinama koje imaju mlađe i starije članice i predstavnice članica u mreži. Kako ističe jedna članica razlike u uzrastu i iskustvu su najuočljivije jer mreža aktivno uključuje mlade kako bi pokret bio održiv: **"jer vreme neumitno teče i mi ostajemo - na mom primeru, ja još malo sam tu, prema tome, treba da stvorimo neke snage koje će nastaviti; čemu posle ako nema niko ništa da nastavi?"** Kroz angažovanje sa drugim članicama mreže: "Iskustvo diže i podstiče njihovo znanje".

Kako primećuje jedna od članica, međusobno neuvažavanje je veća prepreka: "Ima organizacija koje imaju veliko iskustvo, ali, što bih ja rekla, ne slušaju šta im je zadatak. Dali su im da rade šta one rade i onda ne rade onu pravu stvar koju treba da urade, tako olako puste i neće da saslušaju. Imamo organizaciju koje tako savršeno urade da se vi iznenadite, tako su neki zadatak odlično uradile, neki zadatak koji svi imamo da uradimo i onda se iznenadite, iako znate njihove kapacitete, i znate da je to sve na visokom nivou."

"Ja sam ponosna, mene obraduje to kada vidim kako one to znaju i koliko je to jedan kvalitet i koji je to ozbiljnost pristupa i to me prvo iznenadi."

Struktura

- **Kakav je kvalitet odnosa u mreži?**

RŽM ima razvijenu strukturu. Organi mreže su: Skupština, Upravni odbor (UO), Udruženje za koordinaciju i Koordinatorica Mreže. RŽM takođe ima i tematske odbore za: Obrazovanje, Zapošljavanje i socijalnu zaštitu, Zdravstvenu zaštitu, Političku participaciju i Borbu protiv nasilja nad ženama i devojčicama. S obzirom na to da je mreža neformalna, ne postoje zaposlene osobe ili osobe koje volontiraju ispred mreže. Sve članice mogu učestvovati, ukoliko su izabrane na Skupštini, na svim nivoima organizovanog rada u mreži. Sve članice, kao i predsednica UO smatraju da RŽM ima jasnu organizacionu strukturu, sve smatraju da je ta struktura dovoljno dobra za efikasno i uspešno funkcionisanje i nemaju ni jednu sugestiju za unapređenje na ovom polju.

- **Kakav je protok informacija i resursa kroz mrežu?**

Među članicama postoje uobičajeni brzi načini komunikacije, poput viber grupe i grupnih mejlova. Kako jedna od članica sagledava: "Ja mislim da se komunikacija dobro sprovodi i da sad imamo mnogo češće sastanke nego ranije što smo imali; ranije je to sve bilo da treba da se nađemo pa da prenesemo informacije. Sada imamo često sastanke, mejlovi – to se sve koristi, i svako može da komunicira i vidi šta mreža radi, šta neka organizacija radi." Osim među predstavnicama organizacija članica u mreži, komunikacija sa širom zajednicom okupljenom oko organizacija članica postoji: "vidim da dosta organizacija na svojim Facebook stranicama, na svojim web stranicama koje imaju da se objavljuju informacije iz mreže."

- **Da li struktura odgovara potrebama i prioritetima mreže?**

"Jedini problem sa mrežom koja je neformalna je problem sa donatorima, privući donatore, jer jedna organizacija mora da bude nosilac aktivnosti koje se sprovode, ali sve drugo je OK. Nekako me je strah da bismo, ako bismo registrovali mrežu, samo dobili još jednu NGO organizaciju. Možda je bolje što je ovako za sve uključene organizacije, što imamo taj UO, **jedino je problem sa tim donacijama jer jedna organizacija mora da bude nosilac aktivnosti, a da onda članice mreže budu uključene.**" Bez neutralnog centra mreže, tzv. sekretarijata, u konkurisanju na projekte stvara se disbalans među članicama zbog čega treba voditi računa o načinu izbora članice nositeljke. Kako jedna članica ilustruje: **"Mrežu uglavnom vode 2 ili 3 organizacije, treba više njih da se uključi"**

ZDRAVLJE MREŽE

Infrastruktura

- **Kakva struktura stoji u osnovi komunikacije i koordinisanja mreže?**

Mreža ima tri formalna dokumenta različite prirode. *Etički kodeks Romske ženske mreže* određuje osnovne etičke principe rada. *Platforma mreže organizacija i inicijativa građanskog društva za zaštitu i afirmaciju prava Romkinja u Srbiji – RŽM* definiše način rada, članstvo, vrednosti, misiju, strateške pravce delovanja i strateške ciljeve. *Pravilnik o radu Romske ženske mreže* – pandan statutu u formalnim mrežama - utvrđuje status mreže, prava i obaveze članica Romske ženske mreže, organe i delokrug njihovog rada i način odlučivanja, uslove i postupak prijema u članstvo, razloge i postupke isključenja iz članstva, unutrašnju komunikaciju članica i eksternu komunikaciju mreže.

- **Da li su sistemi efikasni i efektivni?**

Procedura za prijem novih članica se veoma glatko sprovodi: **"Ono što mi se sviđa u celoj ovoj priči da odluku ne donosi neki tamo UO nego se odluka se donosi na skupštini i tu mora ako neko poznaje i smatra da ne može da bude član naše mreže mi se onda složimo da ne može."**

Predsednica UO i članice koje su duže u mreži smatraju da ne postoji preprečka da sve procedure budu potpuno poznate svim članicama jer su sve članice mreže u datom trenutku učestvovala u izradi dokumenata i finalne verzije su im prosleđene. Transparentno je i prema novim članicama: **"mi svim organizacijama koje uđu u mrežu delimo sva dokumenta koje imamo da čitaju, a i naravno da nam daju i sugestije da se to unapredi ukoliko smatraju da nešto nije u redu."**

- **Koja pravila upravljanja mrežom postoje i da li se poštuju?**

Mreže trenutno nema strateški okvir rada jer je prethodni Strateški plan za period 2016 – 2020. godine istekao i potrebno je da se zameni novim strateškim dokumentom, te da se naknadno i ostala dokumenta koja se sada pozivaju na njega usklade sa novom strategijom. Odugovlačenje pravljenja strateškog plana posledica je otežanog rada usled pandemije COVID-19, što je očekivano s obzirom na to da sve članice mreže učestvuju u pisanju i doprinose strategijama zbog čega je potrebno okupiti ih na duže vreme na istoj lokaciji vodeći računa o merama prevencije. Osim strateškog plana i liderka mreže se bira participativno. Na Skupštini mreže bira članstvo u UO, predsednicu mreže kandiduju članice UO iz svojih redova, a Skupština verifikuje ovaj izbor, što je, po mišljenju predsednice UO adekvatna praksa izbora liderke. **Skoro sve ispitane članice zadovoljne su koordinacijom rada mreže** (upravljanje i nadzor nad radom mrežom, donošenje odluka, planiranje i sl.) i smatraju da je mehanizam ocenjivanja koordinisanja dobar.

- **Da li proces donošenja odluka podstiče članice da doprinose i sarađuju i kako se prilagođavaju unutrašnji sistemi i strukture mreže?**

Sve izmene dešavaju se kroz dogovor, za neku od narednih skupština predloženo je usaglašavanje uloge koordinatorke za područje: "Odlična je stvar ovako da se možda izabere na godinu dana neko ko je koordinator za neko područje. Mi smo se odlično podelile na Vojvodinu, na beogradski okrug itd. i ima ko hoće tu biti da možda malo više sarađuje sa njima, ali pre toga bi trebalo napraviti sastanak, jer same članice tog dela su odredile ko će da bude taj koordinator, ili kako već da ga nazovem, ali bi trebalo da se pre toga dogovori šta je to što njima treba – da li je dovoljno to da samo da pomognemo ili da budu prisutni na samom terenu".

Resursi

- **Da li je mreža obezbedila dovoljno materijalnih resursa za rad?**

Predsednica UO smatra da nema dovoljno sredstava za nesmetan rad. Jedna članica primećuje: "nemaju ljudi tehniku. Koliko vi mislite da ljudi ima štampač? Evo recimo ja imam ogroman štampač, ali nemam štampač u boji i meni treba štampač u boji. Nije on skup, ali ja nemam sredstva da imam štampač u boji. To je što se tiče tog materijalnog šta bi trebalo; nemaju naše organizacije mnoge ni osnovno, pa nemaju ni laptop da ne pričamo, nemaju računar, a kamoli laptop. Pa kako vi sa njima da uopšte imate komunikaciju, kako one uopšte da one odgovore na taj svoj zadatak. Moram da vam priznam da retko ko sebi može sebi da odvoji od svojih ličnih sredstava to uradi."

- **Na koji način članice doprinose resursima mreže?**

Predsednica UO navodi da: "Koriste se resursi članica UO i liderke mreže kako bi funkcionisala. Putem projekata čije su nositeljke članice mreže uključuju se ostale organizacije." Za rad mreže, članice daju/pozajmljuju svoje resurse (novac, opremu, prostor za rad, materijali, itd.). Kako jedna od članica sagledava: "Naravno, niko ne radi samo zbog para, ali pare su bitne. Članice mreže treba da imaju honorar za nešto što rade, kao što i drugi to isto imaju. Nemamo mi sad ne znam koja sredstva pa možemo da uključimo što veći broj organizacija i da onda budu sve ravnomerno uključene u aktivnosti. To jeste sad ovaj projekat sa ACT-om koji se radi; sve su organizacije aktivno uključene, ali verujte da sad mi, recimo, ja moram da za taj projekat okupim devojke koje će da rade, pa onda da priprelim finansijski izveštaj, a to ne rade devojke koje rade radionice; **i to je nešto što mi radimo volonterski. Ja to mogu sebi da priuštim, ali ne mogu sve žene, tako da to jeste malo...**"

- **Koji tip resursa mreža ima i da li su resursi koje mreža koristi iz raznovrsnih izvora??**

Aktivnosti mreže se finansiraju od projekta do projekta, najčešće finansijama stranih donatora (Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju - OEBS, UN Women, CARE International Balkans). Nema prikupljanja sredstava u zajednici, niti od poslovnog sektora. Trenutno je aktivna i institucionalna podška koju RŽM dobija od Trag i OAK fondacije.

- **Da li mreža unapređuje svoj plan poslovanja?**

Mreža planira da napiše strategiju finansiranja.

Prednosti umrežavanja

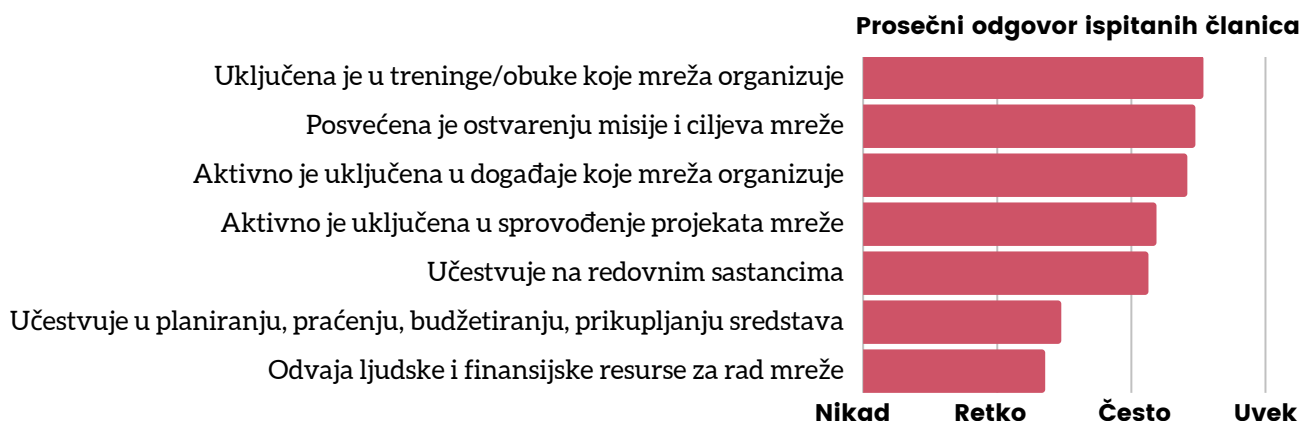
• Da li članice vide svrhu mreže na isti način?

Jedna od članica koja je u mreži od osnivanja sagledava na koji se način sve članice usaglašavaju u mreži: "Sve organizacije imaju nešto drugo od aktivnosti, a ovo kad sagledate cilj mreže i kada sagledate da je mreža uticala na to da druge organizacije sebi postave za cilj taj koji ima mreža onda stvarno vidite da je svrha mreže opravdana i vidite da je nešto što je doprinelo nekom jačanju i nekom napretku." Članice koje su popunile upitnik međusobno su usagašene u odnosu na svoju motivaciju da budu članice mreže:

- "Zato sto smo sve Romkinje i isti nam je cilj",
- "Zajednička zalaganja za zajednicu Romkinja, druženja, seminari",
- "UG nam je romsko, pravima Roma se bavimo celog svog života jer smo između ostalog i Romkinje.",
- "uspeh postignut od strane članica, da naucim od njih",
- "Zajedničko rešavanje pitanja Roma a naročito Romkinja",
- "deo mreže koja aktivno radi i učestvuje u promenama koje se vidno dešavaju kada su Romi i Romkinje u pitanju. Nama vrlo značajno je i prava žena koja se promovišu u zatvorenim i patrijahalnim zajednicama u kojima žive Romi.",
- "Edukacija žena",
- "koordinisane aktivnosti civilnog sektora na nacionalnom nivou",
- "Organizacija je samim ulaskom u mrežu jaca, ima nekog iza sebe kada zagovara.",
- "podrška razvoju organizacije, razmena iskustva koja se mogu primenjivati u našem gradu, timski rad",
- "Umrežavanje",
- "podrska, vidljivost",
- "Pomaze svojoj zajednici".

• Da li članice rade zajedno na ostvarivanju ciljeva, i dugoročnih i kratkoročnih i da li jednako doprinose radu mreže?

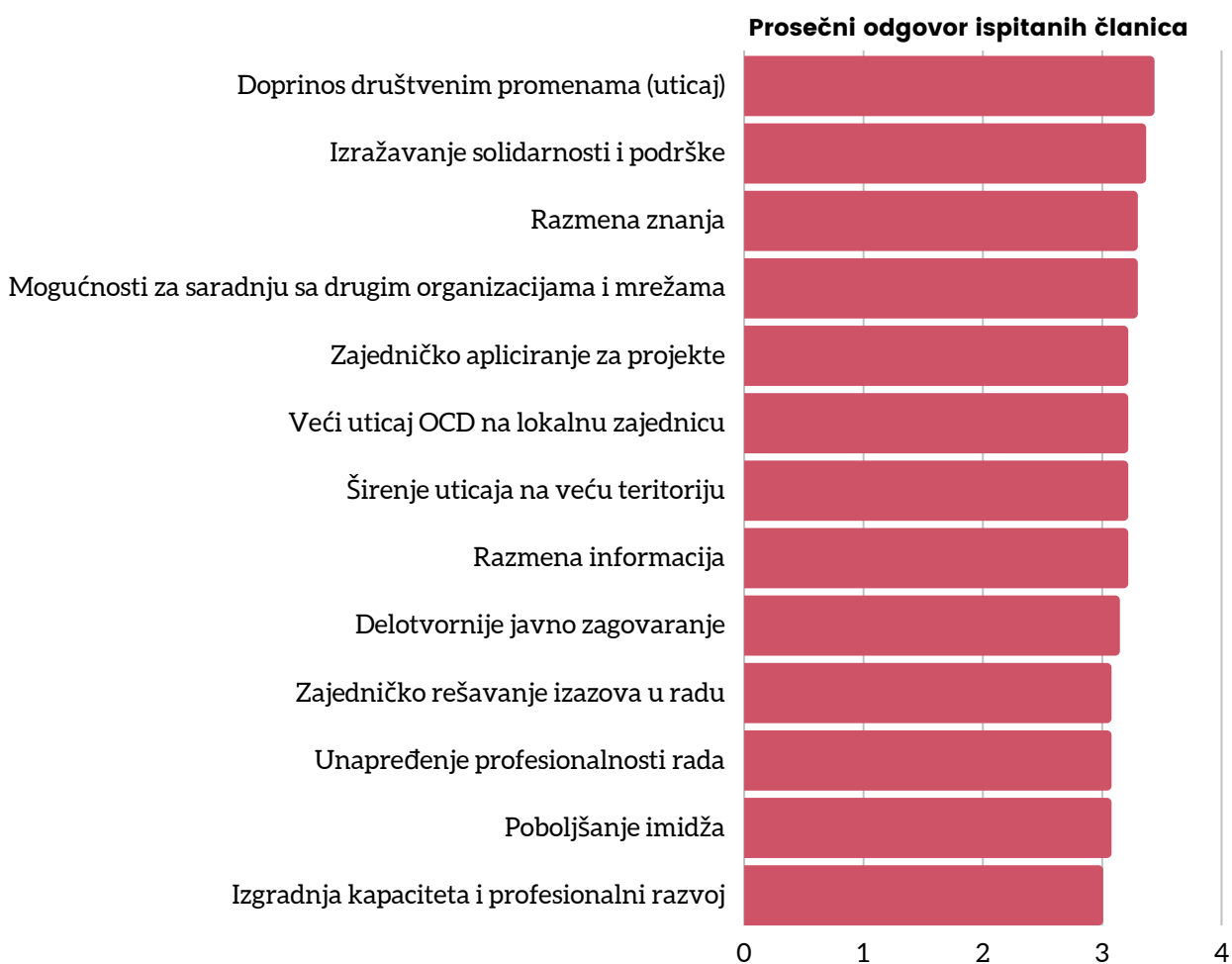
Na pitanju za samoprocenu aktivnosti sopstvene organizacije u RŽM, odgovori od "nikad" do "uvek" pokazuju da sve **članice najviše uključene u treninge i obuke, a najmanje u proseku odvajaju resurse za rad mreže**. Osim prosečne ocene, bitno je i razlikovanje za svaku aktivnost. Najmanje razlika u odgovorima je bilo za učešće u treninzima i obukama koje mreža organizuje - nijedna nije označila da manje od "često" učestvuje u treninzima i obukama. Za svaku od ostalih aktivnosti članice su se razlikovale u svojim odgovorima, a **najviše su se razlikovale prema tome koliko odvajaju ljudske i finansijske resurse**.

Kako mreža konkretne aktivnosti u svrhu postizanja ciljeva mreže realizuje projektno, ni u jedan projekat nije moguće uključiti sve članice. Predsednica UO smatra da će se dobijenom institucionalnom podrškom od fondacija OAK i Trag učešće povećati. Međutim, osim u projektnim aktivnostima, ona prepoznaje razlike među članicama na osnovu: "Brzina odgovora na upućen zajednički mejl i društvene mreže. Aktivno učestvovanje u zajedničkim događajima mreže". Jedna od članica primećuje otežani rad kroz nepoštovanje rokova od strane dela članica.

- **Da li članice doprinose radu jedna druge i da li članice postižu više nego što bi mogle same?**

Jedna od članica navodi: " Prvo ono što je dobrobit od ovoga je poznanstvo sa drugim ženama iz drugog okruženja. Jednu stvar morate da razumete - među Romima imate različitih konfesija i mi između sebe ako se ne poznajemo mi nećemo znati ni kakvi su običaji, niti šta je kod jednih, šta je kod drugih, šta je kod trećih, a ja sam na ovaj način i moje devojke da upoznaju neku tamo, lupam, iz Leskovca, iz Vranja, iz Bujanovca gde je sasvim drugačija tradicija, drugačiji običaji, drugačija shvatanja, a ne možete, ako nemate tu razmenu mišljenja i iskustava, ni da znate šta je to dobro, a šta nije dobro". I ostale članice visoko vrednuju različite dobrobiti koje dobijaju članstvom u mreži što ukazuje na visoku relevantnost postojanja mreže. Na grafikonu ispod nalazi se prosečni odgovor svake od članica na skali od "nimalo (0)" do "u potpunosti (4)".

REZULTATI MREŽE

Projektni ishodi

- Da li postoje jasni indikatori napretka ka očekivanim ishodima delovanja mreže? Da li su sve članice indikatore razumeju i mere?

Članice navode da retko učestvuju u monitoringu i evaluaciji kako projekata tako i za ostvarivanje strateških ciljeva. U planu kampanje javnog zagovaranja razvijenog tokom ACT projekta članice su prepoznale desetak indikatora uspeha:

1. "Broj ljudi koji imaju koristi od usluga i inicijativa mreže
2. Broj zagovaračkih inicijativa koje doprinose procesu donošenja odluka na lokalnom I /ili nacionalnom nivou I povećanju odgovornosti lokalnih I /ili nacionalnih institucija
3. Broj razvijenih startegija javnog zagovaranja koje jasno definišu svrhu, aktivnosti, kanale, saveznike, lidere i sredstva za konkretne zagovaračke inicijative
4. Broj mobilisanih građana koji su učestvovali u kampanjama zagovaranja mreža
5. Ukupan broj građana na javnim događajima, održanim radionicama, debatama i sl.
6. Ukupan obuhvat građana kroz objavljene članke /video priloge/obaveštenja u medijima ili na društvenim mrežama
7. Broj izrađenih izveštaja , analiza, predloga praktičnih politika, istraživanja, i sl.
8. Broj pokrenutih novih zajedničkih inicijativa mreža."

Ipak, jedna od članica navodi: **"između ostalog, nama je bio zadatak da sve organizacije napišu šta je to što su uradile i imate organizacije koje su uradile i koje nisu"**. Bez obzira na to da li su informisane ili mogu jasno da prepoznaju napredak kroz redovne ili projektne aktivnosti, članice su zadovoljne uticajem mreže budući da skoro sve navode da je "veći društveni uticaj" benefit koji dobijaju članstvom u mreži. Prepoznaju da: **"Promenili smo svest kada su u pitanju rani brakovi, sve više roditelja prisustvuje na radionicama"**. Još jedan direktni uticaj je prepoznat kroz anegdotalni primer:

"Ja sam nedavno imala primer devojka samo što se nije udala i posle naše radionice je upisala fakultet. "

- **Da li postizanje očekivanih ishoda delovanja ukazuje da je mreža na putu ostvarivanja društvenog uticaja?**

Osim direktnih ishoda aktivnosti, jedna od članica posebno je ponosna na indirektni pokazatelj: "Pa prioritetno da nam deca ostanu u obrazovanju. To je ono što je mreža postigla. Ja sad kada posmatram, ja sam 1977. godine bila jedina Romkinja na ovom području koja je završila fakultet, a sada 24 ima. Jeste to generacija, jeste to proces, jeste da sve to traje, ali se izmenilo. Mi obrađujemo teme." Ali navodi i ono što mreža nije uspela: "Ja ovo govorim ispred svoje organizacije i u svoje lično ime – smatram da mreža nije uradila i da treba da uradi da imamo veći uticaj na političku participaciju žena i mislim da je to, ali mi nemamo dovoljno snage. Prvo da bi se žena uključila moramo je edukovati u tom smislu kako da se bavi politikom. One se plaše toga, odustaju – e, to je nešto o čemu mi treba da razmišljamo o obrazovanju, o tome da nam devojčice ostanu u obrazovanju, da ih što više završi srednje škole i fakultete i da ih naučimo politici. Pa ne možemo mi ništa da uradimo ako nas nema na mestima odlučivanja, a ne možete da odlučujete ako niste u politici."

Četiri petine ispitanih članica je zadovoljno postignutim uticajima mreže, nezadovoljnih nema, a ostatak njih je delimično zadovoljno. Sve ispitanike članice rekle su da mreža ostvarije uticaj na krajnje korisnike i korisnice. Uticaj koji mreža ostvaruje na krajnje korisnike i korisnice članice opisuju kroz svoj utisak. Kao promene navode:

"Podizanje svesti kod romske populacije posebno Romkinja u svim sferama, osnaživanje Romkinja, vidljivije nasilje nad Romkinjama i njihovom decom, svest o važnosti obrazovanja, ekonomsko osnaživanje Romkinja, psiho-socijalna podrška ženama, osnaživanje žena, polako dolazi do smanjenja stope dečjih brakova, tema dečjih brakova je vidljivija, veće školovanje Romske dece, promena svesti o ranim brakovima, osnažena Romska zajednica, uključen veći broj žena u društvene tokove, naročito mladih, povećan broj obrazovanih žena, manji broj devojčica napušta osnovno školsko obrazovanje, žene slobodnije govore o nasilju u porodici, postale su sigurnije, Romkinje su svesnije svog postojanja i uloge u porodici i u društvu, za vreme pandemije članice mreže su bile aktivne i radile na razvoju svesti o zaštiti od Korona virusa."

Društveni uticaj

- **Na kom nivou ili nivoima se očekuju uticaji – na pojedinačne članove, na lokalnu zajednicu članica i/ili zajednički uticaj članica na nacionalnom nivou?**

Očekuju se promene na svim nivoima. Mreža je pokret za ženska ljudska prava Romkinja u kome su organizacije članice povezane višestrukim identitetima. Članice solidarno ispomažu i podstiču jedna drugu kako bi u svojim zajednicama postizale veći uticaj. Kako navodi jedna od njih: "Ima takvih stvari što niko drugi ne može da mi pruži nego što mi pruži mreža, mnoge veštine sam naučila upravo NGO sektoru." Svojim dugoročnim radom pozvane su da učestvuju i u donošenju odluka na nacionalnom nivou.

- Ako je cilj postignut ili je uočena društvena promena, može li se verodostojno braniti teza da je mreža doprinela ostvarenju cilja ili ostvarila društveni uticaj?

Obe intervjuisane članice sagledale su odnos RŽM i donosilaca i donositeljki odluka kao ključni pokazatelj na osnovu koga se može utvrditi da se promene ne bi desile u istom intenzitetu da nije bilo RŽM:

"Ono što mene raduje da smo u institucijama mi kao Romska ženska mreža mnogo postigli. Zovu nas kada se rade neka strateška pitanja, kada se daju neki predlozi i tu nas zovu, i mene to raduje da smo mi stvorili među institucijama koje su prepoznale šta je to što mi radimo. Drugačije je kada tu imate, ne da kažem upliva, ali imate neki respekt. Kada se spušta dole mi imamo problema sa našim Romima u zajednici, ali malo po malo...".

"Pa sad, šta može bolje, mislim samim tim što mi radimo, i što smo vidljivije, i što učestvujemo u izradi raznih strateških dokumenata, raznih zakona, raznih pravilnika to je dobro, znači da smo prepoznate kao mreža i da negde imamo taj uticaj i to je jako važno. Samim tim što su pokrenule ovu temu dečijih ranih brakova i što smo dosta na tom pitanju što su razne organizacije iz mreže i kao organizacije uključene u Nacionalnu koaliciju, i što je mreža uključena u Nacionalnu koaliciju za okončanje dečiji brakova to je odlična stvar. Znači pokrenuli smo to neko pitanje – to su pokrenule romske aktivistkinje. Možemo mi sada da pričamo da je to negde na nekom drugom nivou pokrenuto, OK, koordinaciona tela su napravila koaliciju, ali mi smo radile na toj temi dugi niz godina i uspele smo da se dođe do toga da se čuje o tome. Ja mislim da mreža ima onako prilično veliki uticaj ovde u Srbiji na tako neke promene i uopšte na pitanje ženskih prava Romkinja. Ono što bih ja mnogo više volela da se radi jeste to nasilje nad ženama, ali bi trebalo da se prođe kroz razne obuke da žene znaju na koji način se radi, na koji način se pristupa toj temi.

S druge strane, za publiku koja nije pratila uspehe RŽM kroz vreme, pretraživanjem interneta i pregledom sajta teško je uočiti povezanost zajedničkog zalaganja romskih ženskih organizacija kroz RŽM i uspeha. Vidljiviji su uspesi pojedinačnih organizacija i pojedinačnih akterki. Sve članice ističu da mogu više da postignu zajedno nego samostalno zbog čega je potrebno da više ističu RŽM u objavama svojih organizacija ili u svojim gostovanjima bez obzira na to da li je u pitanju projektna aktivnost mreže ili pojedinačnih organizacija. Kako problem postizanja vidljivosti vide članice: "dok sam bila na mestima gde sam mogla da širim i da pričam mi smo u Šapcu imali 11 godina TV emisiju na srpskom i romskom, pa možete misliti koliko je meni bilo – pošto smo mi kreirali emisiju, bili urednici – svaka emisija je bila priča „Romska mreža ovo radi, Romska mreža ono radi, namera je ta“, na neki način smo ih, kao što je ona reklama tako smo mi pokušavali da svima uđemo pod kožu, i pravi da vam kažem ovde je to postalo ne normalno nego prihvatljivo u smislu „a-ha, to su neke žene koje su se okupile“, a to u drugim krajevima gde baš i ne možete. Nije baš situacija da baš možete mnogo da se bavite radom mreže." Ipak, pretragom na internetu među prvima se prikazuju objavljeni materijali sa ACT programa o ranim brakovima. Internet je otvorena platforma koja može da olakša vidljivost u lokalnim ajednicama, barem kod tehnološki opremljenijeg i digitalno pismenijeg dela zajednica. Usvojene prakse tokom projekta ACT treba zadržati.

ZAKLJUČAK

Na osnovu tri procenjivana aspekta mreže sumirane su glavne snage mreže i preporuke za prevazilaženje slabosti mreže. Prvi ocenjeni aspekt, Odnosi u mreži, pokazuje da RŽM funkcioniše kao svojevrsni pokret - članice se solidarno ispomažu, sarađuju i podstiču jedna drugu kako bi u svojim zajednicama postizale veći uticaj. Štaviše, razmišljaju strateški o načinima jačanja pokreta i sudeluju u pokretanju lokalnih inicijativa na celoj teritoriji Srbije. Postoje jasne razlike između kapaciteta članica koje su u mreži od osnivanja i članica koje su i stažom u mreži i godinama "mlađe". Iako mreža ima jasnu strukturu i tela funkcionišu, deo članica ima utisak da dve do tri najaktivnije članice vuku konce. Većem spektru članica treba omogućiti koordinatorske aktivnosti ili ih podržati u pokretanju inicijativa. **Sve članice najradije učestvuju u obukama zbog čega je potrebno realizovati obuke koje će omogućiti više intenzivnih susreta i saradnji između članica.** Predlog je realizovati obuke u formatima poput studijskih poseta ili praćenja poslova zaposlenih iz drugih organizacija. Obuke koje će intenzivirati međusobne odnose, a imati i za cilj podizanje konkretnih kapaciteta poput finansijsko-administrativnih, digitalnih komunikacija ili bilo koje tekuće potrebe organizacije članice.

Drugi ocenjeni aspekt rada mreže, Zdravlje, najbolji je ocenjeni aspekt mreže. Celokupna infrastruktura - neformalni tip mreže, procedure, donošenje odluka, koordinisanje mreže - odgovara članicama mreže. Materijalnih resura nema dovoljno kako bi mreža samostalno funkcinisala na višem nivou, već je su koordinacija i aktivnosti mreže najvećim delom omogućene konstantnim ulaganjem svojih resursa od strane malobrojnih aktivnih članica. S obzirom na to da je potreba za mrežom velika od strane članica i da članice visoko vrednuju različite dobrobiti koje dobijaju članstvom u mreži, a materijalne naknadne da sudelovanje u mreži su male - može se zaključiti da je **mreža autentična i da opstaje zahvaljujući volonterizmu članica koje imaju deljeni identitet i jasni zajednički cilj.**

Treći ocenjeni aspekt mreže su rezultati koje mreža postiže kratkoročno kroz projektne aktivnosti, kao i potencijal da mreža ostvari dugoročni društveni uticaj. Sve članice mreže zadovoljne su uticajima koje mreže ostvaruje na krajnje korisnice - Romkinje, kao i na njih, volonterke i aktivistkinje. Neke od članica umeju da izvoje konkretne pokazatelje uspeha, poput primera konkretnih osoba na čije su živote uticale kao i kroz opis proseca donošenja odluka u kojima su učestvovala. Najveći deo članica prepoznaje poboljšanja iz sopstvenog utiska. Kako bi se o konkretnim uspesima koje je mreža ostvarila mogao dalje širiti dobar glas, **potrebno je raditi na zapisnicima, izveštajima i uopšteno zapisivanju institucionalnog pamćenja mreže. RŽM i njenje članice su prepoznate od strane međunarodnih i domaćih donatora kao i kod donosilaca i donositeljki odluka, ali informacija o tome nema dovoljno ili ih nije lako naći na internetu.**